

KULTÚRA ZÁPADU

?!?!?!? v agónii !?!?!?!?

**O európskom maliarstve a estetike
od renesancie**

až po ich exitus

---

a o západnej civilizácii

vo svetle biblických prorociev

Dr. M. B. Benjan

Úvodné poznámky

(O čom je táto kniha?)

Vo všeobecnosti platí, že umenie je odrazom skutočnosti, pomerov – stavu kultúry, morálky, spôsobu myslenia (náboženstva a filozofie), ekonomickej situácie, životnej úrovne a štýlu – panujúcich v danej oblasti a dobe. Pravda, týka sa to iba pomerov v tom spoločenstve ľudí, ktoré prichádza nejakým spôsobom do styku s umením, teda tej vrstvy ľudí, z ktorej pochádzajú tvorcovia a „konzumenti“ umenia (o tom aká bola v minulosti skutočnosť v iných vrstvách spoločnosti nás iba občas, aj to neúplne, informujú napr. niektoré žánrové obrazy realistických maliarov). Teda umenie možno využiť ako pomerne spoľahlivý obraz (alebo „indikátor“) stavu spoločnosti, predovšetkým jej kultúry, t.j. etiky a estetiky; toto platí nielen o minulých obdobiach, ale v plnej miere aj o dnešku: ak sa hlavné trendy súčasného umenia nesú v znamení absurdity, nihilizmu alebo amorálnosti, skrátka antiumenia, je to neklanný znak úpadku dnešnej kultúry, signál postupnej deštrukcie civilizácie, degenerácie spoločnosti. Zatvárať pred tým oči alebo dokazovať opak – napríklad tým, že sa argumentuje súčasným nevidaným rozmachom vedy a techniky –, môže síce „učičkať“ časť neinformovanej spoločnosti, vzbudiť falošný optimizmus (podobný tomu, ktorým sa napr. opájali humanisti 19. storočia, a ktorý sa rozplynul v 20. storočí, najmä po strašných kaktizmách dvoch svetových vojen), ale celkom isto to nepresvedčí a neuspokojí ľudí, ktorí uvažujú a poznajú históriu.

V tejto knihe by som rád čitateľa zaviedol do niektorých centier západnej kultúry (totožných s centrami európskeho umenia) v čase ich najväčšej slávy, aby som mu pravdivosť tvrdenia z predošlého odstavca ukázal a dokázal na konkrétnych príkladoch. Chceme tak urobiť krátkym opisom ekonomických a mravných pomerov, spôsobu myslenia (pomocou ukážok predstáv a špekulácií filozofov a estetikov), ale najmä poukázaním na tvorbu najvýznamnejších umelcov v danej dobe a v danej oblasti. Nepôjde tu v pravom zmysle slova o „dejiny umenia“, poprípade „dejiny myslenia“; na to by táto kniha nestačila. Vybrané historické fakty a ukážky (texty, reprodukcie umeleckých diel) majú iba ilustrovať situáciu, stav danej spoločnosti, nie podrobne dokumentovať, či dokonca „inventarizovať“ jej výtvary. Zameriam sa predovšetkým na umenie a myslenie „novoveku“ – čo je zhruba posledné poltisícročie –, teda na obdobie začínajúce renesanciou a končiacie exitom západnej kultúry. Ak sa v stručnosti zmienim aj o obdobiach predchádzajúcich (napr. o starovekej antike a stredovekej gotike), tak iba preto, aby bolo jasné, že napr. renesancia sa tu neobjavila náhodou, nevznikla z „ničoho“, že tu bolo nielen „niečo, čo imitovala“ (antika), ale aj „niečo, z čoho vyrástla“ (neskorá gotika).

Celé spomenuté obdobie som v knihe rozdelil na štyri časti (časť I. – IV.), ktoré majú charakter „retrospektívny“; k nim pripájam poslednú časť V., „prospektívnu“,¹ nazvanú „Ako ďalej?“

---

¹ t.j. týkajúcu sa „výhľadu“ (do budúcnosti).

I. časť (15. – 16. storočie).

Pre toto obdobie sú charakteristické slohy *neskorej gotiky* a *renesancie*. Samotná renesancia býva obyčajne členená na taliansku (vlašskú) a „zatlpskú“ (čím sa myslia krajiny „severu“, predovšetkým západnej a strednej Európy). Talianska renesancia sa zase tradične delí na ranú, klasickú (obdobie „vrcholnej renesancie“) a na obdobie manierizmu.

V tejto časti sa zameriam na *obdobie vrcholnej talianskej renesancie* (t.j. 15. stor.), preto som jej dal názov **Talianske quattrocento**.

II. časť (17. – 18. storočie).

Ide predovšetkým o obdobie tzv. baroka. Aj barok, podobne ako renesancia, mal odlišný ráz v jednotlivých krajinách, pričom významným spôsobom k zlatému fondu svetového výtvarného umenia prispelo maliarstvo talianske, španielske, ale najmä holandské a flámske. V tomto období za povšimnutie stojí aj sloh tzv. barokového klasicizmu (francúzskeho a anglického) a rokoko, ktorého kolískou bolo Francúzsko (dnes sa slovo „rokoko“ používa bežne, kedysi však malo posmešný, hanlivý charakter).

V tejto časti sa sústreďím najmä na *holandské a flámske maliarstvo 17. storočia*, ktoré je celkom výnimočným zjavom v dejinách svetového výtvarného umenia (z hľadiska kvalitatívneho i kvantitatívneho); názov tejto časti je preto **Nizozemská explózia**.

III. časť (19. storočie).

V tomto storočí (hlavne v jeho druhej polovici) vniklo množstvo rôznych umeleckých štýlov. Spomeniem aspoň *neoklasicizmus* (ten má iný ráz vo Francúzsku a Taliansku ako v Anglicku a severných krajinách alebo ako v Nemecku a strednej Európe); ďalej je to *romantizmus* (francúzsky a nemecko-stredoeurópsky), *historicismus* a *akademizmus*, *realizmus*, *impresionizmus* a začiatky tzv. „moderny“.

Najväčší kvas bol v tomto období vo Francúzsku: dochádza tu k opätovným „protestom“, vzburám proti „akademickému“ umeniu a ku vzniku nových umeleckých štýlov i nových názorov na umenie. Preto má táto časť názov **Francúzske zmätky**.

IV. časť (20. storočie).

Začiatok 20. stor. je obdobím víťazného ťaženia tzv. „moderného umenia“. „Zmätky“, ktoré začali v druhej polovici 19. storočia vo Francúzsku, zasiahli celú Európu, ba i mimoeurópske štáty. Veľmi výdatne sa tu zaangažovali (prvý raz v histórii) najmä nemeckí (resp. v Nemecku pôsobiaci) umelci a estetici; tu sa zrodili viaceré smery tzv. „moderného umenia“ (vrátane „absurdného antiumenia“).

Preto má táto časť názov (podtitul) **Nemecké riešenie**. Keďže tento názov nie je celkom jasný, resp. presný, žiada sa uviesť tu tieto vysvetľujúce poznámky: 1. hoci sa na pochovávaní umenia veľmi aktívne podieľali aj „hrobári“ z iných národov, najmä Francúzi, ale aj Angličania, Španieli, Rusi a iní, predsa však len hlavnú úlohu tu zohrali nemeckí umelci, najmä z Mníchova a Drážďan; 2. slovo „riešenie“ býva väčšinou chápané v pozitívnom zmysle (ako „vyriešenie“, t.j. koniec zmätkov, opätovné nastolenie poriadku); v našom prípade tu však, žiaľ, nejde o nič pozitívneho, pretože sa „v umeleckom zmätku“ presadila práve tá najhoršia (dekadentná,

absurdná, nihilistická) alternatíva. Teda ono „nemecké riešenie“ neznamená žiadne „nastolenie poriadku“, ale naopak: definitívnu deštrukciu umenia, víťazstvo „antiumenia“;¹ a keďže onen deštrukčný proces nezasiahol iba umenie, ale aj iné oblasti života „civilizovaných národov“ (najmä morálku), môžeme oprávnenne hovoriť aj o „exite (alebo aspoň agónii) západnej kultúry“.

V. časť (21. – ? storočie)

Táto časť knihy začína úvahami o prognóze choroby tohto sveta (ktorej jedným z príznakov je exitus kultúry) a pokračuje myšlienkami troch významných kresťanských mysliteľov, ktorí už v minulosti (v 17. a 19. stor.) so znepokojením pozorovali alarmujúce javy v európskej kultúre, a preto sa pokúsili navrhnúť riešenie, aby sa prešlo tomu, k čomu už vtedy všetko smerovalo (a k čomu napokon na začiatku 20. storočia aj došlo) – k agónii, neklamnému znaku blížiaceho sa exitu kultúry (a s ňou i celej západnej civilizácie). Túto časť som nazval „**Ako ďalej?**“ „Poradcami“ sú tu traja veľkí muži – géniovia, kresťanskí myslitelia (J. A. Komenský, J. Ruskin a L. N. Tolstoj), žijúci vo veľmi rozdielnych pomeroch, a predsa v mnohom si tak podobní. Prečo práve títo, a prečo tie ich „projekty“, ktoré neboli (pre svoju „nereálnosť“) nikdy vo väčšom rozsahu realizované, vysvetlím neskôr (tu iba poznamenám, že o „nereálnosti“, „utópii“ ich „programov“ možno hovoriť iba v prípade, ak by sme mali na mysli ich aplikovanie v celosvetovom meradle; avšak pre ohraničené regióny alebo pre vybrané spoločenstvá ľudí sú nielen celkom reálne, ale i veľmi podnetné a užitočné, skrátka pozoruhodné – v pravom zmysle toho slova: *hodné našej pozornosti*).

Okrem týchto päť častí kniha obsahuje ešte **Prológ** a **Epilóg**.

Prečo okrem „Úvodných poznámok“ ešte aj „Prológ“, ved' predsa „prológ je úvod“? V úvode obvykle autor čitateľovi naznačuje, o čo v knihe pôjde, niekedy uvádza zdroje, z ktorých vychádza, vysvetľuje svoj postup (členenie knihy, obsah jednotlivých častí a pod.) a popri prípade dáva nevyhnutné inštrukcie, ako sa v knihe najlepšie orientovať. „Prológ“ tejto knihy má však iný ráz a poslanie (aký je jeho účel, vysvetľuje nasledujúci odsek).

Prológ obsahuje niekoľko „vstupných úvah a poznámok“, ktoré by čitateľa mali skôr ako uviesť do problematiky, „naladiť na určitú vlnovú dĺžku“, je to akási „ouvertúra“, pomocou ktorej chce autor čitateľa nielen „naladiť“, ale aj nadviazať s ním kontakt a dať mu jasne najavo, z akých pozícií vychádza: chce čitateľovi „pootvoriť clonu svojho objektívu“, aby sa obaja dívali na skúmaný objekt z rovnakého zorného uhla (a ak by sa už aj „rovnosť zorných uhlov“ nedosiahla, nech je aspoň zrejmé, aké vlastne sú). Inak by totiž mnohé fakty a úvahy v knihe uvedené, mohli zostať nielen nepochopené (výrazom „byť pochopené / nepochopené“ teraz myslím „byť / nebyť prijaté s pochopením“), ale i nepochopiteľné (t.j. nezrozumiteľné, alebo aspoň ťažko zrozumiteľné).

Epilóg obsahuje pohľad na isté skutočnosti dnešného sveta (aspoň tej jeho časti, ktorá je označovaná ako „západná civilizácia“), ktoré síce nepatria do

---

¹ Rôzne smery tzv. „moderného umenia“ možno oprávnenne a výstižne označiť súhrnným názvom „antiartizmus“.

sféry umenia, ale svedčia rovnako ako javy, opísané v IV. časti knihy (ba v mnohom možno ešte presvedčivejšie), o úpadku morálky, a vôbec duchovných hodnôt súčasného sveta; okrem toho sú tu opísané ďalšie neklamné (v Biblii predpovedané) príznaky konca.

O tom, že tento náš svet speje k svojmu koncu, azda nepochybuje nikto – ani ten najväčší optimista, ani ten najzarytejší ateista –, kto má aspoň tie najzákladnejšie informácie (teraz nemám na mysli náboženské učenia, ani filozofické špekulácie, ani spoločenskovedné prognózy, ale prírodovedecké poznatky). Okrem nebezpečenstiev „prírodných“ sú tu však aj mnohé „samovražedné“ (sebazničujúce) tendencie a aktivity ľudí. Tie, zdalo by sa, by „pri dobrej vôli“ bolo možné eliminovať alebo aspoň minimalizovať. Avšak dosiaľ všetky pokusy zlyhali; s absolútnym nezdarom sa stretli tiež rôzne projekty humanistov (ateistických, pohanských i kresťanských) na vybudovanie „riše všeobecného blaha“: ľudstvo sa napriek snahám minulých i súčasných politikov, filozofov i novodobých „prorokov“, naďalej, a to čím ďalej, tým prudšie, rúti nielen k svojej mravnej a kultúrnej, ale i k existenčnej záhube. V tejto situácii by bolo nezodpovedné tieto skutočnosti iba konštatovať a neupozorniť aj na jediné možné východisko – na záchranu, ktorú ponúka Ten, kto nepatrí medzi pasažierov potápajúcej sa lode a kto jediný môže poskytnúť nielen „záchranný čln“, ale hlavne pokojný, nádherný „prístav“ všetkým topiacim sa. Práve toto je obsahom epilógu.

Epilóg

Čitateľ, ktorý dospel pri čítaní až k tomuto miestu, pozná dobre stanovisko autora nielen k „modernému umeniu“, ale aj k stavu súčasnej spoločnosti. Možno sa s ním nestotožňuje. Nevadí. Pravdu povediac, mám radšej tých, čo nepreberajú ľahko názory iných, ale svoje postoje, svoj obraz o svete, v ktorom žijú, o smerovaní spoločnosti, ktorej sú súčasťou, si sami tvoria na základe poznania, faktov. To, či z toho poznania vyvodia pre seba aj nejaké dôsledky, je pravdaže, iba ich vec. Jediné, čo môžem, je poprosiť ich, aby nezatvárali oči pred tým, čo je zjavné, „do očí bijúce“ a aby sa pokúsili (podľa svojich možností) všimnúť si aj to, čo tak jasne zjavné nie je, čo je „zahmlené“, poprípade je umne niekým zabalené do zvodného „pozlátka“. Môžu sa tak vyhnúť nielen početným sklamaniam, ale dokonca i smrteľnému nebezpečenstvu, ktoré hrozí ich duši.

Z jednotlivých častí knihy (najmä časti IV.) poznáme nielen **trend vývoja** západného umenia, estetiky a etiky, ale i smutný **fakt**, že kultúra Západu je v súčasnosti v agónii, fakticky je už mŕtva. Vieme, že stav umenia je dobrým indikátorom stavu celej spoločnosti – že teda možno podľa neho pomerne spoľahlivo diagnostikovať ochorenie spoločnosti (stanoviť nielen charakter, druh tohto ochorenia, ale do istej miery predpovedať aj jeho ďalší priebeh). A práve toto – celkový stav spoločnosti, súčasný stav sveta a jeho ďalší osud je hlavným predmetom nášho záujmu. Pri skúmaní týchto problémov prejdeme od otázok umenia a estetiky k úplne iným oblastiam ľudského myslenia a konania. Vlastne sme to urobili už skôr, v časti V. Tam sme si tiež povedali, že okrem sledovania trendu súčasnej kultúry (napr. aj prostredníctvom stavu umenia) existuje aj iný, dokonca spoľahlivejší, spôsob, ako stanoviť prognózu stavu dnešného sveta. Tým spôsobom je **porovnanie biblických predpovedí so súčasnou situáciou**, s udalosťami a javmi, s ktorými sa denne stretávame v najrozličnejších oblastiach života spoločnosti – **politickej, sociálnej, mravnej, duchovnej**, ale aj s tým, čo sa deje v **prírode** (prírodné katastrofy a ekologické problémy). O tom všetkom si podrobnejšie povieme neskôr. Teraz by som len chcel pripomenúť, že takýchto javov sa týka veľa prorociev a že odvolávanie sa na ne je plne oprávnené; jednak preto, že mnohé biblické proroctvá sa v minulosti veľmi presne vyplnili, jednak preto, že samotná Biblia nám odporúča použiť túto „metódu“ (*Mt 24,32-33*), a to pri očakávaní príchodu Božieho Syna, čo je čas totožný so zánikom tohto „nášho“ sveta.

ZNAMENIA KONCA tohto („starého“) veku a „druhý Advent“¹

Dni, v ktorých žijeme a ktoré sú pred nami, sú pre jedných začiatkom „Nového veku“ (New Age, éry „Vodnára“), pre iných – pre tých, ktorí poznali jediného pravého Boha a toho, ktorého poslal, Ježiša Krista (*J 17,3*), ktorí dôverujú Bohu a Jeho Slovu, a vedia teda o ohlásenom JOM JHVH (v SZ) a druhom príchode Božieho Syna (v NZ) – sú to „dni konca (resp. posledné dni)“ starého veku, a súčasne dni „druhého Adventu“. Latinské slovo „adventus“ znamená príchod alebo priblíženie sa. Obdobie adventu je obdobím čakania na príchod Spasiteľa. Izraelský národ stáročia čakal na svojho zasľúbeného Mesiáša. A keď prišiel, väčšina tohto národa ho neprijala; mno-

¹ Táto kapitola je prevzatá z mojej knihy „Nový vek... alebo koniec tohto („starého“) veku“

hí ho totiž nepoznali v Ježišovi, pretože príchod záchrancu svojho národa si predstavovali úplne inak. Ale nielen mnohí z Izraelcov ho neprijali, aj u nás je veľa (a čím ďalej viac) tých, čo ho nepoznajú a čo ho odmietajú. Tí však, čo ho poznali a prijali, vedia, a to priamo od neho, i o jeho druhom príchode, a vedia aj o znameniach, ktoré ho budú predchádzať. A tie sa objavujú a v plnej miere naplňajú práve v týchto časoch. Žijeme teda v dňoch „druhého Adventu“ – v očakávaní druhého príchodu nášho Pána a Spasiteľa. Pritom aj my, ktorí o ňom vieme a hlásime sa k nemu, sme v istom nebezpečenstve, ako kedysi Izraelci: nie však preto, žeby sme azda jeho príchod nespoznali (tento raz totiž nepríde ticho v pokore a službe, ale v sláve a moci), nebezpečenstvo tkvie v tom, že mnohých môže prekvapiť náhlosť tohto jeho príchodu, že ich zastihne nepripravených.

Otázka pripravenosti je pre každého doslova otázkou života a smrti – závisí od nej, či ťa čaká večný život alebo smrť (tiež večná, definitívna, bez možnosti odvolania, dodatočnej korekcie). Je to preto, že zatiaľ čo prvým príchodom Mesiáša, ktorým bol, ako vieme, sám Boží Syn, začala zhruba pred dvadsiť rokmi pre ľudstvo **doba milosti**, jeho druhým príchodom sa táto doba ukončí, príde **čas účtovania, súdu**. (Treba tu však dodať, že „osobná“ doba Božej milosti – čas, ktorý má človek k dispozícii na zmierenie s Bohom, na prijatie Jeho daru milosti – pre každého človeka končí jeho smrťou, a tá môže prísť nečakane každú chvíľu).

Mnohí si neuvedomujú dosah tejto skutočnosti, toho faktu opakovane zdôrazňovaného v Božom slove, nechápu, čo sa vlastne vtedy stane; že už nebude čas na pokánie, na obrátenie, a už vonkoncom nie na výhovorky, ospravedlňovanie sa, „obhajobu“. Tí, čo Ježiša Krista neprijali ako svojho Spasiteľa a Pána v dobe milosti, budú ho musieť prijať ako svojho Sudcu; a keďže „všetci zhršli“ a „mzdou hriechu je smrť“ (R 3,23; 6,23), jediným verdiktom súdu pre tých, čo odmietli Božiu milosť, bude večná, definitívna smrť, zahynutie. Preto Písmo tak naliehavo vyzýva k bdelosti, k pokániu, k obráteniu – pokiaľ je na to ešte čas, pokiaľ trvá čas milosti!

Mnohí ľudia sú zneistení, iní zase popudení, keď sa hovorí o týchto veciach; napr. na väčšinu vyznávačov učenia New Age pôsobia reči o znameniach konca ako to povestné „červené súkno“.

Niet sa čo diviť: biblické správy a prorockvá, ale i naša skúsenosť, ktorá je s nimi v absolútnej zhode, hovoria o úplne inej budúcnosti sveta a jeho obyvateľov, ako ich líčia „optimistické lži“ novodobých „spasiteľov“:

- namiesto „novovekového“ poriadku, blahobytu a „mieru“ v „zjednotenom svete“ pod silnou rukou budúceho vládcu, namiesto sveta, kde bude každý šťastný (pravda, okrem kresťanov – „neprajníkov nového veku“ a „nepriateľov šťastia“), prorockvá hovoria (a skutočnosť to dosvedčuje) o vystupňovaní násilia, nepokojov, bojov a všeobecného chaosu,

- namiesto „vývoja“ človeka v „superčloveka“ s nesmiernymi schopnosťami a možnosťami, prichádza a prehľbuje sa všeobecná duchovná i morálna degradácia,

- namiesto premeny človeka v „boha“, ktorý ovládne Zem i vesmír, príde Súdmého a spurného človeka pravým Bohom, skutočným Vládcom sveta, vesmíru,

- namiesto skvelej budúcnosti zločincov, bezbožníkov, neobmedzených vládcov sveta, príde ich odsúdenie na večné zatratenie, a naopak, povýšenie ponížených, tých, čo zostali vernými Bohu napriek zvodom a navzdory výsmechu a prenasledovaniu.

Dá sa vlastne povedať, že podľa toho, ako kto reaguje na výzvy k bdelosti a na upozorňovanie na znamenia konca, dá sa poznať kto je kresťanom (nasledovníkom Krista) a kto „novopohanom“ alebo ateistom.

Takzvanými eschatologickými otázkami, t.j. tými, ktoré sa týkajú posledných vecí, sa zaoberajú viaceré knihy Biblie. Niektoré opisujú priebeh udalostí pomerne podrobne. A tak vieme, ako už bolo povedané, že tento raz príde Pán v moci a sláve. A že súčasne dôjde k ohromným udalostiam, ktoré zmenia svet, vesmír a ktoré mnohým prinesú život v Božom kráľovstve, niečo tak úžasného, že si to nedokážu ani predstaviť, a iným hrôzu, smrť. Kresťan nemôže neuvažovať o týchto veciach. Veď tu ide naozaj o tie najdôležitejšie otázky: jednak globálneho, celosvetového dosahu – aká bude budúcnosť sveta, vesmíru, čo sa s ním stane, aký bude jeho koniec a čo bude nasledovať potom; jednak osobného významu – čo čaká jeho samého, kde bude tráviť večnosť. Ignorovaním týchto otázok sa nikto ničomu nevyhne, naopak, môže veľa stratiť, vlastne všetko stratiť. Príde totiž čas, keď (ako už bolo povedané) bude neskoro, keď už nikto nebude môcť nič zmeniť na svojom údele, na tom, ktorá z dvoch vyššie uvedených alternatív ho čaká vo večnosti! Nebude žiadna „druhá šanca“. Teraz, kým trvá čas milosti, sa ešte dá niečo robiť. Presnejšie, dá sa veľmi veľa urobiť – dá sa všetko zmeniť. Božie slovo, a to nielen ústami prorokov a apoštolov, ale samotného Božieho Syna, opakovane a veľmi naliehavo ľudí vystríha pred nebezpečenstvom, do ktorého sa mnohí akoby bezmyšlienkovite rútia; vyzýva k bdelosti, k pokániu, obráteniu, k poslušnosti – pokiaľ je ešte čas! Koľko nám toho času ostáva nikto nevie. Nikto, okrem Boha: *Ale o tom dni a o tej hodine nevie nik, ani nebeskí anjeli, ani Syn, iba sám Otec.* (Mt 24,36; tiež: Mk 13,32). Je preto nebiblické, ba priam rúhavé vypočítavať čas konca sveta, resp. druhého príchodu Pána Ježiša Krista (príчем nie je podstatné, či to niekto robí „s presnosťou“ dňa, roku, či generácie).

Svet mal svoj začiatok, a bude mať i svoj koniec. Svedčí o tom Božie slovo na mnohých miestach (napr. Iz 65,17; Jer 4,23-26; Mt 5,18; 24,35; Mk 13,31 a i.). Preto nemajú pravdu tí, čo hlásajú, že zem nebude zničená, že táto zem sa stane raz rajom, miestom, kde budú žiť spasení ľudia. A pravdaže, nemajú pravdu ani tí, čo tvrdia, že po zániku tohto sveta nebude nič, že so zánikom zeme zanikne aj život.

Možno však tvrdiť, že koniec je naozaj blízko? Som presvedčený, že áno. V Božom slove sú opísané udalosti, ktoré budú predchádzať druhému príchodu nášho Pána. On sám ich líči veľmi podrobne, pričom ich prirovnáva pučaniu stromu (figovníka), ktoré ohlasuje, že sa blíži leto (Kristov príchod). Ježiš hovorí: „*Od figovníka sa naučte podobnosť: Keď jeho ratolesť mladne a vyháňa lístie, viete, že leto je blízko. Tak aj vy, keď uvidíte toto všetko (opísané známky posledných dní), vedzte, že je (príchod Božieho Syna) blízko, pred dverami*“ (Mt 24,32.33). A práve v našej dobe vidíme, že ten symbolický strom (figovník) je plný nielen pukov, ale dokonca už listov; veď toľko opísaných znamení súčasne (resp. za života jednej generácie) sa nevyskytlo nikdy v dejinách ľudstva: vojny, hladomory, prírodné katastrofy, ale najmä odpadlivosť od viery, falošné učenia (novodobé pohanstvo, okultizmus, satanizmus, New Age, rôzne odtiene tzv. humanizmu atď.) a súčasne strašný úpadok morálky a vôbec kultúry (dôkazom je nielen stav myslenia a umenia, o ktorom sme si hovorili v častiach III. a IV., ale aj skúsenosť každého, kto sa

dokáže nielen dívať, ale aj vidieť) a k tomu – množstvo samozvaných „spasiteľov“ (= „mesiášov“, „kristov“) sveta.

Porovnajme to so známkami posledných dní, ako sú vylíčené v Písme:

Pán Ježiš Kristus hovorí:

„...mnohí prídu v mojom mene a povedia: Ja som Kristus. A mnohých zvedú. Budete počuť vojnový ryk a chýry o bojoch... povstane národ proti národu... miestami budú hladomor a zemetrasenia... Vtedy vás vystavia súženiu, budú vás vraždiť... nenávidieť. Povstane aj mnoho falošných prorokov a zvedú mnohých... rozmnoží sa nenávisť, v mnohých vychladne láska. Kto však vytrvá dokonca, ten bude spasený. A toto evanjelium... bude sa hlásať po celom svete na svedectvo všetkým národom. A potom príde koniec.“ (Mt 24,5-14).

„Hneď po súžení týchto dní slnko sa zatmie a mesiac nevydá svoj jas, hviezdy budú padať z neba a nebeské mocnosti sa budú otriasať. A vtedy sa zjaví na nebi znamenie Syna človeka. Všetky kmene zeme budú nariekať a vtedy uzrú Syna človeka prichádzať na nebeských oblakoch s veľkou mocou a slávou.“ (Mt 24,29.30).

Apoštol Pavel píše:

„...v posledných dňoch nastanú ťažké časy. Lebo ľudia budú milovať samých seba, budú milovať peniaze, budú chvastaví, namyslení, rúhači, neposlušní voči rodičom, nevďační, bezbožní, bezohľadní, bez lásky k dobru, zradcovia, nerozvážni, vystatovační, viac milujúci rozkoše ako Boha. Budú mať výzor pobožnosti, ale jej moc budú popierať.“ (2Tim 3,1-5).

A na inom mieste: „Pokiaľ ide o príchod nášho Pána Ježiša Krista ... najprv musí prísť odpadnutie a zjaviť sa človek nepravosti...“ (2Tes 2,1.3).

A ešte raz: „...v posledných dňoch niektorí odpadnú od viery a budú sa pridávať bludných duchov a náuk démonov...“ (1Tim 4,1).

Ježišov brat Júda upozorňuje:

„V poslednom čase vystúpia posmievači, čo budú žiť podľa svojich bezbožných žiadostí. To sú tí, čo vyvolávajú roztržky, ľudia telesní, ktorí nemajú Ducha.“ (Jd 18-19).

Apoštol Peter vystríha:

„...v posledných dňoch prídu posmievači, zvedení vlastnými žiadosťami, s výsmechom vraviac: Čože je so sľubom o jeho (Kristovom) príchode? Ved' odkedy pomreli otcovia, všetko ostáva tak od počiatku stvorenia! Je im totiž skryté... že pre nich zahynul niekdajší svet, zatopený vodou. Avšak terajšie nebo a zem to isté slovo zachováva ohňu; ponecháva ich na deň súdu a záhuby bezbožných ľudí. ...jeden deň je u Pána ako tisíc rokov a tisíc rokov ako jeden deň. Pán nemešká so svojim zaslúbením, ako sa niektorí nazdávajú, že mešká, ale vám zhovieva; lebo nechce aby niekto zahynul, lež chce, aby sa všetci dali na pokánie. Pánov deň príde ako zlodej, keď sa nebesá s rachotom pomínú, živly sa rozplynú v ohni a zem so svojimi dielami zmizne. ...Podľa jeho zaslúbenia očakávame nové nebo a novú zem, v ktorých prebýva spravodlivosť.“ (2P 3,3-13).

A na doplnenie týchto „novozákonných“ výstrah aspoň tri vety zo Starej zmluvy, z proroka Daniela:

„Nastane čas súženia, akého nebolo, odkedy jestvujú národy, až po tento čas. V tom čase bude zachránený tvoj ľud i každý, ktorého nájdú zapísaného v knihe. Mnohí z tých, čo spia v prachu zeme, sa prebudia, jedni na večný život, druhí na hanbu a večné zavrnutie.“ (Dan 12,1.2).

Aké sú teda tie „znamenia konca“?

Ako sme si ukázali (hoci neúplne), v Božom Slove nachádzame vymenované mnohé „znamenia konca“ – udalosti, ktoré budú predchádzať druhému príchodu Pána Ježiša Krista. V podstate ide o príznaky, ktoré sa prejavujú v piatich oblastiach: 1) **politckej** (vojny, nenávisť, súženia), 2) **sociálnej** (hladomory, sociálne problémy vyplývajúce z „lásky k peniazom“, zo sebeckta a „vychladnutia lásky“), 3) **mravnej** (mamonárstvo, pôžitkársvo, bezohľadnosť, nevďačnosť, namyslenosť, neposlušnosť, t.j. odmietanie autority), 4) **duchovnej**, event. náboženskej (odpadnutie od viery, bezbožnosť, rúhačstvo, učenia „falošných prorokov“, vystúpenie falošných „kristov“¹) a 5) v **prírode** (prírodné a ekologické katastrofy) – (Mt 24,5-14; 2Tim 3,1-5; 2Tes 2,1,3; 1Tim 4,1; Jd 18-19; 2P 3,3-9; Dan 12,1.2)

Súženie, vojny, nemorálnosť, hlad, prírodné katastrofy, namyslenosť, neposlušnosť atď. však boli vždy, ale v celosvetovom meradle nikdy nie v takom rozsahu ako dnes.

Dve svetové vojny, ktoré sa odohrali v dvadsiatom storočí, sa nedajú porovnať so žiadnym vojnovým konfliktom v minulosti, a to nielen rozsahom územia, ktoré zasiahli, počtom ľudských obetí (niektoré štatistické údaje som uviedol v časti IV.) a nepredstaviteľnou výškou materiálnych škôd, ale aj tým, že sa vyznačovali obzvlášť nebezpečným „moderným“ prvkom – zavedením akéhosi „továrenského“ zabíjania ľudí: na rozdiel od minulosti (ak odhliadneme od tých pár ťažkopádnych, neprešných kanónov zo stredovekých, z napoleonských a iných vojen v minulosti) sa tu zabíjanie „zautomatizovalo“, zaviedlo sa „veľkokapacitné“, ale najmä anonymné zabíjanie: vrah sa pri vraždení už vo väčšine prípadov svojej obeti nemusí pozeráť do očí, nevidí jej krv, nepočuje jej zúfalý krik alebo prosenie o zmilovanie, a preto jeho svedomie nie je otrásené, jeho spánok nie je rušený jeho hroznými činmi. Odtedy sa už niekoľkokrát spustili, a to ešte v „zdokonalenej forme“, stroje tejto „fabriky na zabíjanie a ničenie“.²

O obrovskom raste zločinnosti, úpadku morálky a o propagácii násilia a nemravnosti vari netreba prinášať žiadne dôkazy: každý sa o tom môže denne presvedčať

---

¹ V Biblii môžeme čítať, že Ježiš povedal: „...mohí prídu... a povedia: ja som Kristus...“ Možno si niekto povie: Ale ktože dnes okrem pomätencov tvrdí, že je Kristus? Uvedomme si, že ani Ježiš (v origináli) nehovorí „Kristus“, ale „Mésíchá“; rečou, ktorou on hovoril bola totiž aramejščina, a aramejský výraz Mésíchá (hebrejsky „Mášíach“, poslovenčene „Mesiáš“) znamená „Pomazaný“ v zmysle Záchranca, Spasiteľ. Grécky preklad tohto výrazu je Christos, a jeho prepis „Kristus“. Kofí sa dnes vydávajú za „mesiášov“, záchrancov, spasiteľov ľudstva (patria medzi nich napr. aj antikristi Hitler a Stalin, ale aj mnohí dnešní vodcovia siekt, lídri New Age a iní).

² Potvrdilo sa to aj pri trojmesačnom bombardovaní Juhoslávie letectvom NATO v r. 1999, a prejavilo sa to v mimoriadne strašnej, zvrátanej forme: letci štartovali na svoje „misie“ (takto eufemisticky boli označované vražedné nálety, ktorých bolo i 600 – 700 denne) v rámci tzv. „kampane“ (opäť eufemistický výraz pre vojenské napadnutie cudzieho štátu), zabíjali tisíce ľudí (udáva sa asi 7000 mŕtvych), bezohľadne ničili materiálne hodnoty (odhad škôd je okolo 100 miliárd US dolárov), mimoriadne nebezpečne a na veľmi dlhý čas zamorili životné prostredie nielen Juhoslávie, ale aj iných štátov (horiace rafinérie, chemické továrne, ale najmä zhodenie cca 300 ton rádioaktívneho uránu, ktorý bol súčasťou bômb a rakiet) – a to všetko robili s „čistým svedomím“, ba dokonca boli presvedčení (a to nielen politikmi, ale aj tzv. „duchovnými“) o „šľachetnosti“ svojich činov, presnejšie zločinov. (Podrobnejšie o metódach „globalizátorov“ píšem v knihe „Nový vek...“, v časti „Paralely a odlišnosti“ kapitoly „Nacizmus – mystický socializmus“).

z tlače, rozhlasu, televízie (z relácií spravodajských i tzv. umeleckých) i z pohľadu na produkciu vydavateľstiev kníh a na programy kín.

Tlačové agentúry prinášajú správy aj o jednotlivých prírodných katastrofách (i keď celkový obraz o nich nám pritom často chýba), ale takmer vôbec neinformujú o prenasledovaní kresťanov v Ázii, na Blízkom východe, v Afrike a inde, alebo o potláčaní kresťanstva v Amerike, Európe (v rámci tzv. „sekularizácie civilizovaných krajín“).

Dovoľte preto aspoň pár stručných konkrétnych údajov: V roku 1996 bol zaznamenaný rekordný počet prírodných katastrof, ale v roku 1998 ich bol dvojnásobok. Niektoré tituly článkov a vety z časopisu Focus č. 53 zo dňa 28.12.98: „Epidémie, záplavy... prírodné katastrofy: nevidané búrky, hurikány, požiare... V putách mamonu: Hromadné turbulencie na burzách. Známky dekadencie: Homosexuálni „demokrati“ šíria strach zo Sodomy. Strach z globálneho zničenia jadrovými zbraňami“. E. Hindson píše vo svojej knihe „Znamená poslednej doby“: „V priebehu posledných rokov hovorili rôzne vplyvné osobnosti o novom svetovom poriadku... ten bude založený na „globálnom mieri“ a na „globálnej politike“... a práve táto koncepcia sa stala hlavným námetom hnutia New Age... Dnes sú súčasťou hnutia New Age rôzne ekologické a mierové hnutia...“ Alebo: „V masovokomunikačných prostriedkoch na Západe sa kresťanstvu zriedka venuje pozornosť; a ak, tak s posmechom a pohŕdaním. Ezoterika a povery sú „in“ (moderné), kresťanstvo je „out“ (prekonané). Kto verí v Boha ako Stvoriteľa, je nevedecký, kto verí v Pána Ježiša Krista ako Vykupiteľa, je detinský, kto verí v jediného pravého Boha, zjaveného v Jeho Synovi, je netolerantný, kto dbá na Desatoro a kresťanskú etiku, je staromódny, drží sa niečoho, čo je prekonané, kto verí, že celá Biblia je Božie Slovo, je fanatický fundamentalista. Skoro každý druhý Nemec (47%) sa pokladá za „nenáboženského“ (9% sa prehlasuje za ateistov, veľmi mnohí vyznávajú rôzne deistické, novopohanské a iné učenia). Tlač na Západe často napadá napr. skutočnosť, že v cirkvi majú „hlavné slovo“ muži. Ale že sa dalajláma obklopuje klubom starých pánov v mníšskych habitoch, to nikomu nevaďí. Keď budhistický boh-kráľ drmolí nezrozumiteľné mantry, sú novinári fascinovaní; keď sa však kresťania modlia vo vytržení, sú to fanatici... K učeniu, že sa človek môže spať sám, dalajlámovi súhlasne prikyvujú a jeho oslovujú „jeho svätosť“, ale pre učenie, že Ježiš Kristus na kríži svojou smrťou vykúpil stratené ľudstvo, platí všeobecné nepochopenie...“ (Úryvky z Dennoch-Magazin a Idea Spectrum). Ďalej: „Duch doby napreduje. Ničí všetko, čo je nám milé a drahé. Mohli sme tušiť pred pár desiatkami rokov, že sa v našich západných krajinách budú ročne vraždiť milióny nenarodených detí? A že nebudeme mať slobodu hovoriť v štátnych školách o Bohu a biblických pravdách? A že hocijaká sexuálna perverzita bude predmetom zábavy? A že sa bude útočiť na manželstvo, výchovu detí v rodine, na rodinný život? Je smutné, že len málo kresťanov vníma, v akom duchovnom boji sa nachádzame. Len málo je tých, kto sa otvorene stavajú proti „duchu doby“, ktorý ničí našu kultúru a kresťanské povedomie, ktoré kedysi dávalo ráz našej krajine.“ (F. A. Schaeffer: „Die große Anpassung - der Zeitgeist und die Evangelikalen“).

Kresťanstvo však nie je iba vytláčané zo škôl, masmédií, nie je iba zosmiešňované, ale kresťania sú aj mučení, zabíjaní, a to v desivých počtoch; z masmédií sa však nič nedozviete o tom, že napr. v r. 1998 umrelo mučeníckou smrťou 163 000 kresťanov (to je približne 450 denne!), a v posledných rokoch počet ľudí umučených pre vieru stúpa asi o 3000 ročne. Príčinou je šírenie extrémistického islamu a hinduizmu (Podľa správy Nemeckej evanjelickej aliancie – EDU, 12/98).

Ešte pár slov k namyslenosti a neposlušnosti, o ktorých hovorí ap. Pavel: Pravdaže, aj tie tu boli vždy; ale v spoločnosti boli pociťované ako niečo nenormálne, cudzie, rozhodne neboli „vzorom hodným nasledovania“. Dnes sa však začínajú hodnotiť ako „cnosti“: Oficiálna „moderná metóda výchovy“, vo veľkej miere uplatňovaná a široko propagovaná, presadzuje tzv. „podporovanie sebadôvery a seba-

vedomia“, v skutočnosti pýchy, namyslenosti, egocentizmu – zdôrazňuje deťom, aby si vždy hovorili (aby si v každej situácii vsugerovali): „Ja som ten najlepší, ten naj...!“ Takýto vsugerovaný postoj spolu so spomínaným sartrovským „zakazuje sa zakazovať“ (a neraz ešte podporovaný „kultom detí“, ich „zbožňovaním“ v rodinách), robí z dieťaťa namysleného, arogantného, egoistického tvora, nerešpektujúceho žiadnu autoritu, nemajúceho úctu voči nikomu (okrem seba). Niekedy životné okolnosti „skorigujú“ tento postoj – to je ten lepší prípad (i keď to býva neraz bolestivá skúsenosť) – častejšie však vyrastie z takého dieťaťa amorálny, bezohľadný egoista, nerešpektujúci nikoho a nič (okrem seba) – vhodný „materiál“ na prijatie predstáv New Age o „zbožštení“ samého seba.

To však zďaleka nie je všetko, a dokonca to nie je ani to najpodstatnejšie. Veď kvantita i „kvalita“ násilia, amorálnosti, namyslenosti, neposlušnosti atď. iste nie sú ani dnes „konečné“ a nevieme dokedy budú narastať. Kresťania aj v minulosti boli nimi zhrození a podľa ich vzostupu sa mnohí domnievali, že už prichádzajú posledné dni; bolo tomu tak v dobe apoštolskej, podobne na prelome prvého a druhého tisícročia, a potom ešte mnohokrát. V minulosti však nikdy neboli splnené **tri dôležité podmienky**, o ktorých Písmo hovorí, že sa pred druhým príchodom Pána musia naplniť – **a ďalšia (štvrtá)**, ktorá je vlastne súčasťou scenára jedného z posledných dejstiev konca – a tieto **sa naplňajú práve v našich časoch**:

1. Všeobecné odpadnutie („*Pokiaľ ide o príchod nášho Pána Ježiša Krista... najprv musí prísť odpadnutie...*“ – 2Tes 2,1.3; podobne 1Tim 4,1).

Kedy v histórii ľudstva bolo také odpadnutie od viery ako v dnešnej dobe, také masové podľahnutie vplyvu rôznych „falošných prorokov“ a „spasiteľov“ („kristov“, záchrancov) sveta – politických, ideologických, náboženenských? Vždy boli neverci, bezbožníci, ale národy sa v celku držali Boha. Dnes však (každý to môže vidieť, a štatistiky to jednoznačne potvrdzujú) i v bývalých kresťanských národoch (a náš nie je výnimkou)¹ len malé percento ľudí zostalo verných Bohu: mnohí vyznávajú „náboženstvo“ svojho „veľkňaza“ Darwina, iní rôznych pohanských bohov, najčastejšie orientálnych (v móde je hinduizmus, budhizmus a i.); v Európe i Amerike sa neuveriteľne šíri islam; zo západu prenikajú k nám rôzne synkretické hybridy, ako je New Age, rozličné okultistické sekty, satanizmus;² ale najviac ľudí slúži svojim materiálnym, resp. svetským „bôžikom“ (mamónu, moci, sláve a pod.).

¹ To, že pri sčítaní ľudí sa ku kresťanstvu „hlásilo“ okolo 3/4 obyvateľov, ešte nič neznamená: mnohí z nich vyplnili príslušnú kolónku v háru iba preto, že sa narodili v kresťanskej rodine, hoci oni sami z rodiny kresťanov dávno vypadli; iní („formálni kresťania“) sa možno občas aj zúčastňujú bohoslužieb alebo iných „cirkevných akcií“, ale o kresťanstve toho veľa nevedia, a vôbec nežijú podľa zásad kresťanského učenia.

² **Satanizmus** nie je jedno ani jednotné hnutie. Existuje množstvo rozdielnych foriem satanizmu: niektoré skupiny majú charakter „cirkvi“ (so svojimi rituálmi, učením, dokonca existuje tzv. „satanská biblia“), iní sa vyžívajú v orgiách alebo ničiteľských aktivitách, a sú aj takí, ktorí zdôrazňujú svoj „racionalizmus“ a „slobodomilovnosť“ (napr. na oficiálnej webovej stránke sa píše, že „podstatou satanizmu je život človeka v prirodzenej rovnováhe prírody a ľudskej spoločnosti“ a že sa „stavia proti každej filozofii alebo náboženstvu, ktoré proti rozumu a citom stavia dogmy, a preto je považovaný za vzburu...“; ďalej sa tam tvrdí, že satanizmus je „vieroukou, ktorá učí o usporiadaní sveta, ktorý poznáme.“ Skutočnosť je však taká, že pre mnohé satanistické skupiny (azda pre väčšinu z nich) sú charakteristické rôzne rituály (napr. tzv. čierne alebo červené omše) často s krvavými obeťami, ako i rozličné formy fyzického násilia (príslušníci týchto skupín boli opakovane usvedčení z vražd, mnohí zasa spáchali samovraždy) a ničenia (vandalizmus, hanobenie cintorinov a iných, najmä sakrálnych).

2. Zvestovanie evanjelia všetkým národom (*Ježiš hovorí: „Toto evanjelium... bude sa hlásať po celom svete na svedectvo všetkým národom. A potom príde koniec.“ (Mt 24,14)*): Iba v našej dobe (zhruba od polovice 20. storočia) existujú naozaj reálne možnosti (a aj sa využívajú) na šírenie evanjelia po celom povrchu zeme. Mám na mysli možnosti takmer neobmedzeného šírenia rádiového a televízneho signálu (v poslednom čase dokonca pomocou satelitov) a iné technické telekomunikačné vymoženosti (napr. internet alebo knihy a filmy na elektronických nosičoch).

Keď hovoríme o úrovni techniky, nezabúdajme aj na opačnú stranu tejto „mince“: Práve jej nezodpovedné používanie (presnejšie zneužívanie) umožňuje dnes, na rozdiel od minulosti, globálnu, celosvetovú katastrofu. Sme svedkami napr. bezohľadného ničenia životného prostredia – mnohých článkov reťaze našim Stvoriteľom tak zázračne presne vyvážených a vzájomne podmienených podmienok života na našej planéte. Ďalej je tu neuveriteľne nerozumné plytvanie neobnoviteľnými zdrojmi energie a nerastnými látkami na „sýtenie“ priemyslu a obchodu (zdá sa, že ich nenásytosť, resp. nenásytosť ich majiteľov a manažérov, nepozná hraníc) pre krytie stále rastúcich „potrieb“ energie a dopytu po najrozličnejšom tovare (často vyslovene zbytočnom, ba i škodlivom a nebezpečnom) v dnešnej „konzumnej“ spoločnosti (v skutočnosti tu nejde ani tak o „rastúce potreby“ ako o nezriadenú žiadostivosť vedúcu k nezmyselnej a prepychovej spotrebe). Ale azda najnebezpečnejším javom súčasnej technickej civilizácie je doslovné „zahrávanie si s ohňom“ – manipulácie s jadrom atómu, a to nie iba pre výrobu elektrickej energie, ale aj (ba predovšetkým) pre vojenské ciele. Teda človek, ktorého „srdce“ (zmyšľanie) je ovládané satanom, výrobou nukleárných zbraní nasmeroval túto hroznú, život na celej planéte ohrozujúcu silu, práve na ničenie života. A keďže je táto sila ťažko kontrolovateľná, za istých okolností (v prípade nukleárnej vojny vždy) neovládateľná, i prechod od *úmyslu* („selektívneho“ ničenia) k *dôsledku* (globálnemu zničeniu života) môže byť (a v nukleárnej vojne svetových mocností iste by aj bol) nekontrolovateľným a neovládateľným.

Nie je preto vylúčené, že práve vyššie spomenuté faktory zohrajú svoju strašnú rolu v záverečnej fáze tohto sveta. Ved' napr. apoštol Peter hovorí, že zatiaľ čo „niekdajší svet zahynul zatopený vodou“ (potopou), tento je „zachovávaný ohňu“ (2P 3,6.7) a Jeremiáš svojim prorokým zrakom videl „zem beztvárnu a púšť“, na ktorej „nebolo človeka“ a „všetky mestá sa zrúcali“ (Jer 4,23.25.26).

3. Splnenie Božieho zaslúbenia, že Jeho národ (Izrael) bude obnovený a neskôr sa obráti: Počúvajme, čo hovorí Boh ústami proroka Ezechiela: „...kým býval Izrael na svojej pôde, znečisťoval ju svojimi skutkami... Vtedy som si vylial na vás svoj hnev... Rozptýlil som ich medzi národy a boli roztrú-

---

nych miest); častá je aj rasová nenávisť, užívanie drog a najrôznejšie mravné delikty (najmä v sexuálnej oblasti).

Teda konanie rituálov alebo otvorené uctievanie Satana nie je hlavným, ani podstatným znakom satanistov. Ved' Satan vlastne od svojich nasledovníkov ani nevyžaduje uctievanie; jemu stačí, že tí, ktorých ovláda, postavia na miesto Boha niekoho iného (či už jeho – Satana, alebo nejakého človeka – často i seba samého –, popriprade vec, napr. majetok, slávu a pod.), ďalej, že šíria vo svete zlo; skrátka, že odmietnu pravidlá, ktoré dal človeku jeho Stvoriteľ (predovšetkým prvé prikázanie Dekalógu). Vo všeobecnosti možno „satanistickú filozofiu“ zhrnúť do týchto bodov: 1. Oslava nerestí (najrôznejšie zvrátenosti, najmä v sexuálnej oblasti), 2. oslava „démonského umenia“ (väčšinou ide o „antiumenie“, akým sú napr. rôzne formy tzv. „moderného umenia“ výtvarného, hudobného i slovesného – pozri poznámku o satanistickej skupine BSL v časti IV., na str. 106), 3. vyzdvihovanie vojny (a iného násillia) ako „pozitívnej sily“, 4. oslavovanie vedy (pretože je považovaná za nepriateľa náboženstiev), 5. pyšná sebadôvera a oslava bohatstva (extrémny egoizmus, ponižovanie a utlačanie iných), 6. odmietanie pravidiel (morálky i práva) a hlásanie „absolútnej slobody“; tvrdenie, že iba v satanizme je možné naplniť svoje materiálne a pudové túžby.

sení po krajinách“ (Ez 36, 17.18.19) a pokračuje: „Posvätim svoje veľké meno,... a pohanské národy poznajú, že ja som JHVH (Jahve), keď na vás dokážem sa svätým pred ich očami. Poberiem vás z národov, zhromažďím vás zo všetkých krajín a dovediem vás na vašu pôdu“ (Ez 36,23.24).

Prvá časť Božieho zaslúbenia sa začala naplňať zhruba pred 60 rokmi. Kto sleduje novodobé dejiny Izraela (to znamená od roku 1948), nemôže nežasnúť nad mnohými, ľudsky jednoducho nevysvetliteľnými, udalosťami – nad priamym Božím zasahovaním do života svojho národa.

Napríklad to, že tento národ, rozptýlený po celom svete a neustále prenasledovaný, prežil 2000 rokov a bol schopný vytvoriť štát a obnoviť jazyk; to, že nehostinná púšť sa v rukách tohto ľudu premenila v kvitnúcu a úrodnú záhradu; to, že hŕstka ľudí bez špeciálneho výcviku a výzbroje už v prvých dňoch existencie štátu dokázala čeliť obrovskej presile nepriateľa, ktorý bol odhodlaný nielen vyhnáť ich z územia, ale úplne ich zlikvidovať (i neskoršie neuveriteľné víťazstvá Izraela v bojoch proti 30- a viacnásobnej presile) a mnohé iné veci – to nemožno vysvetliť bez priameho Božieho zásahu.

Takto sa naplňa prvá časť uvedenej podmienky.

Ale je tu ešte jej druhá časť: Božie slovo, prostredníctvom apoštola Pavla, hovorí: „Boh nezavrhol svoj ľud, ktorý vopred poznal (t.j. Izrael)“ (R 11,2) a ďalej: „niektoré vetvy (z „olivy“ = Božieho ľudu) boli vylomené... ale ony, ak nezotrvejú v nevere, budú vštepené. Boh totiž má moc vštepíť ich znova“ (R 11,17.23). Tieto „znovuštepené vetvy“, to sú Izraelci, ktorí poznali v Ježišovi Krista, svojho Mesiáša – to sú „mesiánske zbory“, ktoré v poslednej dobe vznikajú na území Izraela, ale aj mimo neho. Takto sa teda naplňa aj ďalšia časť zaslúbenia.¹

Pravda, pred obrátením celého Izraela musí dôjsť, podľa prorociev, ešte k početným iným udalostiam, a tie budú naozaj hrozné pre mnohých.

4. „Formovanie šeliem“, ktoré majú zohrať v posledných dejstvách konca dôležitú úlohu, a to „šelmý z mora“ (Zj 13,1-10), t.j. náboženskej, resp. ideologickej veľmoci, a „šelmý zo zeme“ (Zj 13, 11-18), t.j. politickej svetovládnej supervelmoci:

„Globalizačné“ tendencie dneška majú za cieľ vytvoriť svetovládnu moc; ale s uskutočňovaním súčasných veľkých globalizačných projektov politicko-ekonomických a vojensko-mocenských ide ruka v ruke aj zlučovanie v politicko-náboženskej oblasti – vytvárajú sa základy ideologickej platformy nového svetového poriadku. Nová „svetová ekumenická cirkev“, ktorá sa v záklusí formuje, je jednou z hlavných podporných štruktúr nadchádzajúcej svetovej vlády. Usiluje o pohltenie všetkých náboženstiev a nakoniec o vytvorenie náboženskej moci, ktorá nepripustí žiadnen odpor, žiadnu „úchyľku“.

Ján v *Zjavení* líči vzostup a pád tohto náboženského odpadlictva ako „*Veľký Babylon, matku smilnic (mater neviestok)*“ (Zj 17). Táto „cirkev budúcnosti“ je ozna-

---

¹ Mne osobne to pripadá ako nová vlna reformácie kresťanstva. Veľkí reformátori 16. storočia (a ich pokračovatelia, ktorí svojím učením dali vzniknúť novým menším protestantským denomináciám) odstránili mnohé nebiblické dogmy, nie však všetky: zostali mnohé deformácie pôvodnej evanjeliovkej zvesti, ktoré vznikli v čase helenizácie kresťanstva. Súčasné mesiánske zbory (aspoň väčšina z nich) sa – obrazne povedané – vrátili z Atén do Jeruzalema – ich učenie je bližšie učeniu prvotnej cirkvi (je viac „hebrejské“ než „grécke“), a je teda čistejšie ako učenie väčšiny dnešných oficiálnych (i menej oficiálnych) kresťanských cirkví a denominácií.

čená Babylonom preto, že prvá organizovaná vzbura proti Bohu začala za vlády Nimroda v Babylone. Babylon bol potom dlhé stáročia centrom satanizmu a duchovnej vzbury. V „tajomnom náboženstve“ Babylonu možno nájsť korene („prakorene“) takmer všetkých zvráteností, falošných kultov i náboženstva New Age. Po páde Babylona pohanskí kňazi presunuli svoje školy do Grécka, Ríma a Egypta, a ďalšie storočia priamo či nepriamo šíрили svoje učenie (aj ich vplyvom sa dostali napr. do učenia starovekej a stredovekej cirkvi mnohé dosiaľ platné dogmy majúce pôvod v pohanstve). Tieto „tajné školy“ vypracovali rôzne rituály a meditačné postupy k navodeniu „tranzu“; ich účelom bolo umožniť „zasvätencom“ prekonať svoje ľudské obmedzenia a „stať sa bohom“ (rovnako ako Lucifer: „...podobný budem Najvyššiemu.“ – Iz 14,14).

Dosiaľ vo všetkých veľkých diskusiách o „jednote cirkvi“ bol všeobecný súhlas, že „lídrom“ tejto „svetovej cirkvi“ bude rímska cirkev na čele s pápežom – teda Rím: „...sedem hláv je sedem pahorkov, na ktorých žena (smilnica, „nevieska“, čiže prostitútk) sedi...“ (Zj 17,9) – hovorí proroctvo (a ako je známe, Rím leží na siedmich pahorkoch). Takmer 500 rokov po reformácii plánujú niektorí predstavitelia protestantských cirkví „zmierenie s Rímom“, zjednotenie s cirkvou, proti dogmám a praktikám ktorej vystúpili ich predkovia; pritom rímska cirkev stále odmieta priznať akékoľvek doktrínálne omyly alebo chyby, ktoré vyprovokovali reformáciu!

Katolícky spisovateľ Malachi Martin, dlhoročný pozorovateľ vo Vatikáne, vo svojej knihe „Kľúče tejto krvi“ poukazuje na skutočnosť, že katolicizmus sa odpúta od niektorých svojich doktrín a prijíma mnoho z teológie New Age. O budúcom „superštáte“ autor hovorí: „Bude zahŕňať všetky krajiny, na ktorých sa rozprestierala staroveká Rímska ríša, ale náboženstvom tam nebude kresťanstvo či katolíctvo, budhizmus, islam, hinduizmus ani iné dnes nám známe náboženstvo. Už teraz má svoje vlastné náboženstvo, ak ho tak chceme nazývať. Menuje sa New Age... V týchto chvíľach hnutie New Age ovplyvňuje našu súčasnú politiku.“

Toho, kto by sa azda domnieval, že Malachi Martin „preháňa“, presvedčia možno nasledujúce riadky. Na konkrétnych príkladoch tu chceme ukázať, ako sa rímska cirkev „odpúta od niektorých svojich doktrín“ a ako sa pripravuje „náboženská globalizácia“ – uvediem aspoň niektorých katol. teológov, ktorí sa podujali na túto úlohu, a to rôznym spôsobom: či už spochybňovaním kresťanského učenia (v ich jazyku: odmietaním jeho „exkluzivnosti“), otváraním sa nekresťanským náboženstvám (nie ku spolupráci, ale vytváraním novej vierouky synkretizmu – v ich jazyku ide o tzv. „ekumenizmus ad extra“) alebo projektmi globalizácie, t.j. „zjednotenia kresťanov“, čiže prijatia „odlúčených bratov“ naspäť, pod krídla rímskej cirkvi (v ich terminológii je to „ekumenizmus ad intra“).

Jeziuita **Teilhard de Chardin** (1881-1955) bol vášnivým evolucionistom (dokonca fušoval aj do paleontológie – píšem o tom v iných svojich knihách), ktorý sa pokúšal „sklbiť“ evolučnú hypotézu s kresťanstvom; ba šiel ešte ďalej: aplikoval evolúciu aj na Boha (Boh vraj nielenže „použil“ pri kreovaní sveta evolučnú metódu, ale On sám „sa vyvíja“ – nie je nemenným), na Božieho Syna (tzv. „totálny alebo kozmický Kristus“ sa vraj vyvíja na pozadí ľudskej evolúcie) a na vykúpenie (ktoré vraj „treba chápať ako evolučný proces“, ktorý dôjde k svojmu naplneniu v tzv. „bode Omega“). Jeho teória (ktorú spočiatku cirkev odmieta, ale po II. vatikánskom koncile sa stala v kat. cirkvi veľmi populárnou) po menších úpravách prevzala časť teoretikov hnutia New Age.

H. R. Schlette vo svojej „teológii náboženstiev“ veľmi kladne hodnotí všetky veľké svetové náboženstvá (nielen monoteistické, ale aj pohanské), hovorí o tzv. „univerzálnych dejinách spásy“, ktoré sú vlastné všetkým (i pohanským) náboženstvám a o tzv. „špeciálnych dejinách spásy“ v kresťanstve (presnejšie v rímskej cirkvi), čiže tvrdenie Biblie, že Ježiš je jedinou cestou k spásu, je podľa tohto teológa

nepravdivé. Podobne jeho kolega **R. Panikkar** navrhuje tzv. „ekumenický ekumenizmus“, ktorý by „zahŕňoval aj stretnutie s (nekresťanskými) náboženstvami“ (veľavravný je aj názov jeho knihy „Neznámy Kristus hinduizmu“). Tento teológ formuluje rozdiel medzi „univerzálnosťou kategórie Krista“ (ten je symbolom spásy a je vraj prítomný vo všetkých „veľkých“ náboženstvách) a „jednotlivosťou historickej postavy Ježiša“. Podľa Panikkara možno hovoriť, že „Ježiš je Kristus“, ale už nie, že „Kristus je Ježiš“, lebo „kategória Krista nesmie byť zúžená iba na historickú postavu Ježiša z Nazaréta“. Rovnako americký katol. teológ **P. Knitter** v diele „Ni- jaké iné meno?“ (1985) odmieta „jedinečnosť udalosti Ježiša Krista ako Božieho zjavenia“ a navrhuje vypracovať „novú teológiu náboženstiev podľa modelu pluralistického teocentizmu, ktorý sa zrieka tvrdenia o jedinečnom charaktere udalosti Krista“. Podobné názory hlásajú aj iní (známi a populárni) teológovia, napríklad H. Küng a K. Rahner:

H. Küng (nar. 1928), aktívny účastník II. vatik. koncilu, bol v r. 1979 odsúdený rímskou „Kongregáciou pre náuku viery“, ktorá prehlásila, že ho „už nemožno považovať za katolíckeho teológa“ (bol docentom na katolíckej teologickej fakulte); nebolo to však za jeho synkretizmus (za jeho „príklon k teológii svetových náboženstiev“), ale zato, že vo svojej publikácii „Neomylný? Jedna otázka“ (1970) žiadal „prehodnotiť úlohu pápeža“ a spochybnil dogmu o jeho neomylnosti.

Jeziuitu, profesora teológie, **K. Rahnera** (1904-1984) takáto „kliatba“ nepostihla,¹ hoci v podstate opustil pozície kresťanstva, keď presadzoval, aby sa ku všetkým ľuďom (pohanom i ateistom) pristupovalo ako k tzv. „anonymným kresťanom“, hoci Biblia učí zaujať k nim postoj ako k ľuďom, ktorí nepoznajú Cestu (alebo z nej zišli). Rahner sľubuje spásu nielen pohanom, ale i ateistom, ak „nekonajú proti svojmu mravnému svedomiu“; inými slovami: spasení budú aj tí, „ktorí nedošli k výslovnému uznaniu Boha, ale snažia sa o dobrý život“, lebo „Božia milosť pôsobí aj prostredníctvom nekresťanskej viery“. Ide o zjavné ignorovanie Božieho slova (o ospravednení, a teda i spásy Božou milosťou prostredníctvom viery v Boha a Jeho Syna), resp. o pokus „opraviť“ ho (čo ostatne nie je nič nového, veď to robili už jeho predchodcovia v staroveku – podrobnejšie o tom píšem v knihe **POZNANIE – otázka života a smrti**). Rahner (spolu s H. Friesom) vypracoval aj „ekumenický návrh“ (v rámci tzv. ekumenizmu ad intra), ktorý je vlastne plánom „globalizácie“ v duchovnej (náboženskej) oblasti. Podstatou tohto plánu je „zjednotenie“ kresťanov v jedinej (aj z organizačného hľadiska „všeobecnej“) cirkvi. Návrh má osem téz: „téza 2“ hovorí o „uplatnení gnozeologického existénčného princípu“ a „téza 4“ o „uznaní Petrovej služby, ako služby vodcu kresťanstva“. Čo sa skrýva pod týmito tajomne formulovanými tézami? Nič iné ako požiadavka akceptovania učenia rímskej cirkvi nekatolíckymi cirkvami. Nakoniec, sami autori to vysvetľujú na príklade: „napríklad mariánska dogma o nanebovzatí by mala mať keď nie pozitívny, tak aspoň plný rešpekt nekatolíckych kresťanov“ (to by platilo, pravdže, nielen o tejto novej dogme,² ale aj o všetkých ostatných, „starých“ nebiblických dogmách, ktoré odmietli svojho času reformátori). A ak by azda niekto nerozumel, čo znamená „uznanie Petrovej služby“ (v téze 4), nech vie, že nejde o nič iné, ako o podriadenie sa všetkých, teda i nekatolíckych kresťanov pápežovi.

Dosiaľ sme hovorili najmä o veciach doktríny, resp. o snahách teoreticky „zdôvodniť“ pripravovanú „jednotnú svetovú ideológiu“ (alebo, ak chcete – náboženstvo). Dovoľte ešte pár konkrétnych príkladov – praktických prejavov synkretizmu „lídra budúceho svetového náboženstva“:

1. Z tlaču: „Dňa 11. 3. 1999 navštívil iránsky prezident Mohammed Chatami, ako oficiálny hovorca 1,4 miliardy moslimov, pápeža Jána Pavla II... Behom tohto stret-

¹ Naopak, exkomunikovaný bol jeho kritik Feeney – ako „neústupný dogmatik“ zato, že žiadal, aby sa „ďalej učilo podľa tradičného pohľadu“.

² Táto dogma bola vyhlásená pápežom Piusom XII. v r. 1950.

nutia konštatovali, že „medzi kresťanstvom a islamom nie sú žiadne zásadné rozdiely“ (NZZ č.59).

2. Pápež Ján Pavol II. dvakrát (v r. 1986 a v januári 2002) zvolal do Assisi „predstavitel'ov všetkých náboženstiev sveta na spoločné modlitby“. Teda „kresťan“ zvoláva pohanov, aby sa spolu modlili k svojim „bohom“, lebo je presvedčený, že tieto modlitby „budú mať požehnaný vplyv na celé ľudstvo“. Pápež je teda presvedčený, že modlitby k modlám sú účinné.

Prečítajme si však, čo o tom píše iný Pavel – apoštol, ktorého poveril apoštolátom osobne Boží Syn, Ježiš Kristus: „...*moji milovaní, strážte sa modlárstva... nechcem, aby ste mali spoločensťvo s démonmi. Nemôžete piť z kalicha Pánovho i z kalicha démonov, a nemôžete mať podiel na stole Pánovom i na stole démonov.*“ (1Kor 10,14,20,21); a na inom mieste: „...*aké spoločensťvo má svetlo s tmou? ...a aký podiel veriaci s neveriacim? Ako patri k sebe chrám a modly? Neťahajte cudzie jarmo s neveriacimi!*“ (2Kor 6,14-16).

3. V susednej Českej republike sa konalo niečo podobné; menovalo sa to „Fórum 2000“. V rámci tohto „fóra“ sa 17.10.2001 konalo „multireligiózne zhromaždenie“ v katedrále sv. Víta. Do kresťanskej katedrály pozvali predstavitelia rímskej cirkvi predstavitel'ov pohanských náboženstiev, aby tam zývali svoje „božstvá“. Pritom je zaujímavé, že domáci („kresťanskí“) predstavitelia – predseda Českej kresťanskej akadémie prof. T. Halík¹ a kardinál M. Vlk – vo svojich prejavoch ani jeden-jediný raz nespomenuli meno Pána Ježiša Krista; zato však napr. hinduista Karan Singh z Indie sa veľmi odvázne priznal ku svojim pohanským božstvám, keď sa modlil za „požehnanie Indrovo, Púšanovo, Tarkšjovo a Brhaspatiho“ a konečne aj „najvyššieho, boha ohňa, vzduchu, slnka, mesiaca... (atď.) Šivu“; a svoj príhovor (modlitbu) zakončil takto: „...vy všetci (bohovia) nám prineste požehnanie... Nech v mieri prebývajú bohovia, božská sila brahma a všetci ľudia.“ (To všetko sa odohrávalo v kresťanskej katedrále).

Natíska sa tu paralela s udalosťami, ktoré postihli izraelský národ v 2. stor. pr.n.l., keď Antiochos IV. Epifanés, v snahe urýchliť helenizáciu, najprv nahradil mojžišovský zákon profánnym, a neskôr aj chrám degradoval na akési „ekumenické bohoslužobné miesto“ (dal v ňom dokonca postaviť sochu „boha“ Dia). Rozdiel však tu predsa len je: vtedy to vyvolalo všeobecný odpor, ktorý vyvrcholil povstaním (makabejskou vojnou, ktorá nakoniec viedla k nezávislosti Judska); dnes sa to vo všeobecnosti prijíma pokojne, ako „samozrejmosť“. Ale ono to vlastne „samozrejmosťou“ je – pravda, iba z pohľadu naplnenia prorociev, týkajúcich sa posledných dní; tie totiž hovoria okrem iného o veľkom odpadnutí. A či môže byť väčšie odpadnutie, ako keď v kresťanskej krajine predstavitelia najpočetnejšej „kresťanskej“ cirkvi zrádzajú Krista tým, že ignorujú jeho jednoznačné (už tu citované) slová: „*Ja som cesta, i pravda, i život. Nikto neprichádza k Otcovi, ak len nie skrze mňa.*“ (J 14,6). Ba ide tu o oveľa viac: ide tu o zradu nielen „cesty k Bohu“, ale samotného Boha – tým, že je tu spochybnený monoteizmus (najzákladnejšia doktrína, na ktorej stojí kresťanstvo, ale aj judaizmus a islam), že je tu spochybnená jedinečnosť, výlučnosť Boha, o ktorom čítame v SZ (v septuaginte), že je (On, a nikto iný!) PANTOKRATÓR (Vševládca), Boha, ktorého Jeho Syn nazýva jediným pravým

---

¹ Dr. T. Halík je autorom aj týchto pozoruhodných myšlienok: „Musíme chápať vieru ako cestu, nie ako sumu statických právd, morálnych princípov, príkazov a zákazov. Kresťanstvo ako cesta je pre budúcnosť dôležitejšia než kresťanstvo ako náuka alebo inštitúcia... Kresťanstvo ako svetonázor sa stalo muzeálnym exponátom.“ Teda kresťanstvo – podľa tohto kňaza rímskej cirkvi – ako svetonázor (paradigma usmerňujúca náš život) patri „do múzea“, nie sú nám potrebné jeho (statické) pravdy, morálne princípy a náuka; stačí, keď nám poslúži ako „cesta“, čiže prostriedok (k čomu má ten prostriedok poslúžiť, to si práve vysvetľujeme v časti „o formovaní šeliem“).

(J 17,3); toho Boha, ktorý veľmi jasne hovorí – prikazuje, vystríha: „Nebudeš mať iných bohov okrem mňa!“ (5M 5,7).

Biblia líči odpadlickú cirkev posledných dní ako výbojnú náboženskú mocnosť, ktorá vytvorí spojenectvo s Antikristom, aby získala svetovú moc. Viacero cirkví je dnes zapletené do projektov New Age, ktoré obsahujú aj plán na dosiahnutie náboženskej jednoty, ako súčasť nového svetového poriadku. Skrátka – „formuje sa morská šelma“, či vlastne už je sformovaná, už iba čaká kým jej zosilnejú zuby a pazúry. Podobne je to aj so „šelmou zo zeme“ – svetovládnu politickou mocou (o tom v súvislosti s globalizačnými plánmi New Age píšem podrobnejšie v knihe „NOVÝ VEK...“).

Je takmer isté, že Európska únia je základom budúcej svetovládnej „Rímskej ríše“ – „šelmy zo zeme“, a že synkretický hybrid náboženstiev „nového veku“ pod vedením pápežského Ríma (budúce „svetové náboženstvo“) je spomínanou „šelmou z mora“, tieto šelmy majú zohrať v záverečnom dejstve tohto veku svoju smutnú úlohu „v úzkej spolupráci“. Úzky vzťah medzi týmito šelmami už dnes vyjadruje napr. symbol „zjednotenej Európy“ – vlajka EÚ s dvanástimi hviezdami na modrom poli. Niekedy sa tvrdí, že hviezdy na modrom poli vlajky EÚ symbolizujú štáty Európy (ako je to napr. na vlajke USA); že je to nezmysel, dokazuje okrem iného napr. počet hviezd a ich usporiadanie. „Veniec z dvanástich hviezd“ na modrom poli je symbol Márie. V tejto súvislosti by tejto pozornosti nemali uniknúť nasledovné fakty:

1. Rímska cirkev vidí v Márii biblickú postavu „ženy odetej slnkom“ s vencom z 12 hviezd (Zj 12,1). Pápež Ján Pavol II. povedal: „Obráťme preto znova svoj pohľad k matke Vykupiteľke sveta, odetej slnkom“.

2. Pre čitateľov Márie je jej farbou modrá.

3. V severnom Taliansku na hore Serenissima je 20 m vysoká socha Madony, ktorá nesie meno „Naša milá pani a vládkyňa Európy“.

Teda európska vlajka vyjadruje, že Mária (ktorú rímska cirkev nazýva „vykupiteľkou sveta“ a „kráľovnou nebies“) je „vládkyňou Európy“. Čo o týchto veciach hovorí Písmo?

V svojom „otvorenom liste“ zboru v Tyatírach Pán hovorí: „...*mám proti tebe, že trpíš ženu Jezabel, ktorá hovorí o sebe, že je prorokyňou, a pritom učí a zväzda mojich služobníkov... Dal som jej čas, aby sa kajala, ale ona sa zo svojho smilstva (čiže z nevernosti voči pravému Bohu a z falšovania Jeho slova – pozn. M.B.) kajat' nechce.*“ (Zj 2,20-21).

Väčšina exegetov sa zhoduje v tom, že onou „ženou Jezabel“ je prorocky označená epocha pápežstva so svojim učením, ktoré odporuje Písmu (mimo iného v tom, že je uctievaná „kráľovná nebies“).¹

Z jedného výkladu Zjavenia² si dovoľím citovať: „Portrét Jezabel odhaľuje charakter (pápežskej) cirkvi. Odpadlivosť sa stáva oficiálnym a sídli na najvyšších miestach. Splyva s mocou cirkvi. Cirkve sa formuje do politickej inštitúcie a povyšuje sa

¹ Symbolická Jezabel zo Zjavenia je obrazom historickej Jezabel (1Kr 16,30-32; 18,4n). Jezabel (Ízebela) bola manželkou izraelského kráľa Achába. Bola pôvodom i zmýšľaním pohankou a šírila v izraelskom kráľovstve kult pohanského boha Bála (Baala). Keď sa jej dcéra Atalja vydala za judského kráľa Jeroháma (toto manželstvo je akoby predobrazom „ekumenických manželstiev“ súčasnej doby), rozšíril sa zhubný vplyv Jezabely aj na toto južné kráľovstvo (po smrti kráľa Jeroháma a jeho syna Achazja Atalja dala poraziť mužských členov kráľovského domu Dávidovho, vrátane svojich vnukov, a uchovávala kráľovskú moc na 7 rokov do vlastných rúk (2 Kr 8,18; 11,1n) – tak sa stala *jedinou pohankou*, ale i *jedinou ženou – kráľovnou* na tróne judského kráľovstva).

² Jacques Doukhan: „Krik nebies“ (Advent–Orion, 1996).

na moc kráľovskej povahy... Vláda Jezábel je uzurpátorstvom Božej vlády. Je to doba, v ktorej sa cirkev zmocňuje Božej autority.“

O ostatných veciach z prorociev, týkajúcich sa posledných dní, na tomto limitovanom priestore nemožno hovoriť. Nakoniec to ani nie je hlavným cieľom tejto knihy; tým je najmä pripomenúť to Ježišovo – „**Bdejte... a ...bud'te pripravení**“ (Mt 24, 42.44).

Ale byť pripravený, to neznamená na tieto veci iba myslieť, ale hlavne žiť, správať sa istým spôsobom. Ako? To by kresťan mal vedieť, a ak nevie, odpoveď nájde v Božom slove – v Biblii. Chcel by som tu len pripomenúť, že Pán Ježiš Kristus nečaká iba proklamatívne prihlásenie sa k nemu, či nejaké obrady, ale očakáva našu **poslušnosť** a **činy**; vystríha nás: „**Nie každý, kto mi hovorí ‚Pane, Pane!‘ vojde do nebeského kráľovstva, ale iba ten, kto plní vôľu môjho Otca, ktorý je v nebesiach**“ (Mt 7,21).

I keď nevieme kedy presne náš Pán príde, podľa spomenutých príznakov vieme, že to bude čoskoro. Ignorovanie Ježišových výziev k bdelosti a nevšímanie si symptómov, na ktoré nás výslovne upozorňuje, pripomína Lótových zaťov, ktorí naliehane svojho svokra, aby opustili mesto, nad ktorým sa zaľahovali mraky Božieho hnevu, považovali za žart (IM 19,14), a tak zahynuli v plameňoch Sodomy. Pripomína to tiež Nóachových súčasníkov, ktorí namiesto toho, aby sa zamysleli nad svojím konaním a zmenili sa, obrátili, kajali (ako napr. Ninivčania po Jonášových výzvach), pokračovali v bezbožnom živote a robili si posmech z Nóacha, stavajúceho koráb (veľkú „námornú loď“) na pevnine ďaleko od mora. Pán Ježiš Kristus prirovnáva správanie sa ľudí pred Jeho druhým príchodom práve situácii pred potopou: „**Lebo ako bolo za dní Nóacha, tak bude aj pri príchode Syna človeka. Ako totiž v dňoch pred potopou ľudia jedli a pili, ženili sa a vydávali... a nič nebadali, až prišla potopa a zmietla všetkých, tak bude aj pri príchode Syna človeka... Bdejte teda, lebo nevíete, v ktorý deň príde váš Pán... bud'te pripravení, lebo Syn človeka príde v hodinu, o ktorej sa nenazdáte.**“ (Mt 24,37-39.42.44; viď tiež: Mk 13,35-37; Lk 21,34-36).

Pán príde náhle, nečakane. Tí, čo nie sú pripravení na Jeho Príchod (Advent), teda ignoranti, budú zaskočení a zahynú. Nebude pre nich záchrany. Medzi spomenutých ignorantov však nepatria iba „novopohanovia“ a ateisti (tí, ktorí vedome odmietli evanjeliové posolstvo), ale i mnohí kresťania (presnejšie, mnohí z tých, čo sa za kresťanov pokladajú). Svedčí o tom mimo iného napr. Ježišovo podobenstvo „O desiatich pannách“ (Mt 25, 1-13): Tých päť pochabých, nepripravených nereprezentuje ateistov a pohanov, ale ľahostajných (formálnych) kresťanov: vieme, že boli nielen pozvané na svadbu, ony sa na ňu veľmi chceli dostať (kričali: „**Pane, Pane, otvor nám!**“), veď boli dokonca družicami; boli však ľahkomyselné, nedbalé, nepostarali sa o dostatok oleja, zhasol im oheň, svetlo (čo predstavuje Ducha svätého), a tak ich osud sa nakoniec nelíši od tých, čo neboli pozvaní, resp. čo odmietli pozvanie (od ateistov, „novopohanov“) – na svadbu (do Božieho kráľovstva) sa nedostanú. Toto je veľmi jasná výstraha pre „pohodlných kresťanov“.

Najdôležitejším pre každého z nás je, aby správne pochopil, porozumel, čo nám Boh vo svojom Slove hovorí; nielen čo nám sľubuje, ale aj (ba najmä) pred čím nás vystríha a čo od nás žiada, k čomu nás vyzýva. Týka sa to teda aj otázky bdelosti, o ktorej sa tu tak naliehavo hovorí. Ak ju pochopíme, nemôžeme si nepoložiť ďalšie otázky: Aký to má praktický dosah pre náš život? Čo z toho všetkého, o čom sme si hovorili, vyplýva pre nás? Keď si uvedomujeme, že sa nachádzame v poslednej fáze druhého Adventu, keď pozorujeme

všade navôkol známky posledných dní a veľkého odpadnutia – smrť kultúry, ohromujúci úpadok morálky, nenávisť, závisť, okrádanie, zdieranie, lúpeže, vraždy, nevidané rozšírenie smilstva všetkého druhu, bezbožnosti, šírenie pohanstva v krajinách s vyše tisícročnou kresťanskou tradíciou – čo máme robiť?

Máme azda prosiť Boha za odvrátenie toho, čo On sám povedal, že má prísť? To azda len nie! Veď to by bola vzbura, odporovanie Božiemu plánu, Jeho vôli!

Máme teda prosiť zato, aby aspoň zmiernil tie negatívne javy, čo nás obklopujú, a žiadať Ho o všeobecné prebudenie? Prosiť za tieto veci je iste legitímne. No musíme si uvedomiť, že Boh je suverénny, On bude konať tak, ako On uzná za potrebné, nie ako mu azda my „radíme“. A nezabúdajme, čo nám v prorockých oznamuje: že v posledných dňoch príde ku všeobecnému odpadnutiu, a nie ku všeobecnému prebudeniu. Nakoniec zvíťazí Jeho spravodlivosť, bude nastolené Jeho kráľovstvo, ale cesty a metódy, ktoré k tomu použije, môžeme len tušiť na základe prorociev; tie sú však plné obrazov, ktoré interpretovať presne nedokážeme, a preto spôsob, akým Boh bude riešiť problémy tohto sveta, nás môže i prekvapiť. Tak, ako sa to stalo napr. prorokovi Abakukovi. V období pred odvlčením izraelského národa do babylonského zajatia boli totiž podobné pomery ako dnes: vládol neporiadok, nespravodlivosť, násilie. A tak prorok volal k Hospodinu: „*Dokedy budem volať o pomoc, Hospodine, a Ty nepočuješ? Kričať na Teba: Je tu násilie! a Ty nepomáhaš? Prečo mi dovoľíš hľadiť na krivdu a sám sa dívaš na trápenie? Vidím zhubu a násilie, vznikajú spory a škriepky. Zákon je neúčinný a právo nevíťazi, nešlachetník utláča spravodlivého, právo sa prekrúca.*“ (Ab 1,2-4). A Boh odpovedá prorokovi, aby si nerobil starosti, „*lebo, hľa vzbudím Chaldejcov, národ zúrivý a prudký, ktorý prejde celou krajinou, aby zaujal (vaše) obydlia*“ (Ab 1,6). Tu sa Abakuk zháčil: „Ako môže Hospodin poslať na nás Chaldejcov (t.j. Babylončanov), veď oni sú oveľa horší ako my?“

Boh má svoje spôsoby riešenia problémov. Nepotrebuje ľudských „poradcov“. Našou úlohou je plniť Božiu vôľu, a nie radiť Mu. Veď jedine On vie, čo je skutočne účinné; preto nelieči rakovinu „mastičkou“, ale radikálne – „chirurgickým rezom“. Tak to vyriešil pri potope, podobne vtedy, keď zničil skazené mestá Sodomu a Gomoru, alebo keď dovolil Babylončanom (Chaldejcom) odvliecť izraelský národ do zajatia, do otroctva.

Aj my sa môžeme spoľahnúť, že **určite vylieči neduhy dnešného sveta.** No beda skazenému ľudstvu, beda bezbožníkom a páchatelom zla i tým, čo zlo podporujú (napríklad aj tým, že ho tolerujú, že mlčia).

Našou úlohou je konať, čo od nás Boh žiada: Sumou Jeho zákona je **láska k Nemu** – **Bohu** (prejavujúca sa v úcte, bázni a poslušnosti) a **láska k blíznym** (prejavujúca sa v službe, v konaní dobra, v pomáhani každému, kto pomoc potrebuje, a to samozrejme nie iba v oblasti hmotnej, ale aj duchovnej). Nemýľme si však kresťanskú lásku k blíznym (k hriešnym ľuďom) s tolerovaním samotného zla, hriechu! Kresťan nesmie byť ľahostajný, tolerantný voči zlu, a nemá sa distancovať od sveta, hoci je zlý, plný hriechu, hoci sa nachádza „v správe Satanovej“.

Niektu možno nebude mať jasno v otázke ako sa zachovať k „formovaniu šeliem“: bojovať proti nim, alebo si ich nevnímať? Je isté, že obe šelmy (tá „zo zeme“ i tá „z mora“) sa sformujú, dospejú a ujmú sa moci – že globalizácia

sveta i synkretizácia („ekumenizácia“) cirkví nakoniec „budú mať úspech“, hoci len dočasne, veď o tom jasne hovoria proroctvá zapísané v Božom slove. Teda ani my, kresťania, čo by sme sa ako namáhali, nezabráňime tomu, aby dočasne „zvít‘azili“. Čo teda robiť? Rezignovať, či dokonca zaujať oportúnne stanovisko, podporovať tieto tendencie, snahy, aktívne sa v nich angažovať? V žiadnom prípade! To by bolo prejdenie do tábora Božieho nepriateľa, to by bola zrada! My však musíme a chceme zostať vernými – *boj dobojovať, beh dokončiť, vieru zachovať*, a tak získať *veniec spravodlivosti* (2Tim 4,7-8), a preto je našou povinnosťou: 1. vedieť o čo ide – aký charakter, význam a budúcnosť má všetko to, čo sa v tomto smere vo svete deje, 2. verejne sa od toho dištancovať, 3. otvorene o tom hovoriť – vystrihať ľuďí, otvárať im oči, vyzývať ich k bdelosti, 4. zostať pevne stáť na pozícii Božích detí – v zmýšľaní, v reči, v konaní.

Pán Ježiš hovorí, že sme *soľou zeme* (Mt 5,13). Nepovedal: „vy ste med“, ale „vy ste soľ zeme“. Nie je teda kresťanským natierať medom to, čo potrebuje soľ. Mnohé javy v spoločnosti priam volajú po proteste kresťanov. Nesmieme sa vyhýbať kritizovaniu zla, veď sme soľou, ktorá má zabrániť rozkladu, hnilobe, ale pritom – keď sa dostane do rany (a choré „telo ľudstva“ je plné rán) – pravdaže i štípe, páli. A ak nás kritizujú, že „štípeme“, vieme, že to tak má byť, že to nariadil náš Pán.

Ježiš tiež povedal „*vy ste svetlo sveta*“ (Mt 5,14). Svetlo svieti na dobré i zlé veci, odhaľuje ich, bráni teda tomu, aby sa v tme alebo v prítmí skrývalo zlo. Preto svietme! To svetlo má, ako hovorí Pán Ježiš, svietiť aj preto, aby ľudia videli naše dobré skutky a oslavovali Boha (Mt 5,16) – je to v podstate výzva k **evanjelizácii činmi**, privádzaniu ľudí k Bohu príkladom – životom, hodným nasledovania. Sme takýmto svetlom? Ktosi nazval život kresťana „piatym evanjeliom“, ak toto ľuďom neponúkame, mnohí odmietnu prijať aj to, čo je v „prvých štyroch“. Gándi sa údajne vyjadril, že si vysoko váži Krista a jeho učenie, ale kresťania, že ho sklamali; že by sa iste bol stal kresťanom, keby – nebol poznal kresťanov. Ja nesúhlasím s týmto jeho výrokom: on totiž zrejme v skutočnosti nepoznal kresťanov – poznal iba takých, ktorí sa (neprávnym) za kresťanov vydávali. A to je rozdiel!

Pán Ježiš Kristus nás tiež žiada, aby sme nielen nezneužívali svoj **talent**, svoje schopnosti i vedomosti, ale aby sme ich ani nenechávali hľviieť. Máme ich dať do služby Boha, resp. toho, čo On schvaľuje (spomeňte si na podobnosť a nesvedčí o Nom slovom, písmom alebo skutkami – nielen konaním tzv. „dobrých skutkov“, ale i poctivou prácou (umelec napr. poctivým, dobrým umením) –, bude sa za to pred Bohom zodpovedať: „*Od každého, komu bolo mnohé dané, bude sa mnoho požadovať*“ (Lk 12,48).

Áno, šírenie evanjelia je povinnosťou kresťanov!

Je to posledný príkaz Pána Ježiša Krista, ktorý nám dal po svojom slávnom zmŕtvychvstaní, krátko pred odchodom k Otcovi: „*Chodte po celom svete, kážte evanjelium všetkému stvoreniu*“ (Mk 16,15).

A v čom spočíva to „kázanie evanjelia“? Pokúsme sa o odpoveď, pričom budeme vychádzať z dvoch zásadných biblických textov: „*Pokánie čítte a verte v evanjelium*“ (Mk 1,13) a „...*tak Boh miloval svet, že svojho Jednoro-*

deného Syna dal, aby nezahynul, ale večný život mal každý, kto verí v Neho“ (J 3,16).

Evanjelium (radostná zvesť) sa skladá teda v podstate z troch častí:

1. Z oznámenia zlej správy: celý svet a každý človek v ňom sa nachádza v zúfalej situácii, doslova v smrteľnom nebezpečenstve, a to pre svoj hriech, lebo „...všetci zhrešili... a ...mzdou hriechu je smrť“ (R 3,23; 6,23). Preto každý potrebuje **robiť pokánie** (zmeniť svoje zmýšľanie, obrátiť sa k Bohu) a má **dôverovať Bohu** (iba Jemu a Jeho plánu záchrany človeka).

2. Z oznámenia vlastnej radostnej správy – Božieho zaslúbenia: „...*aby nikto... nezahynul, ale mal večný život*“.

3. Z oznámenia podmienky naplnenia zaslúbenia: „*nikto, kto verí v Neho*“. Teda viera v Božieho Syna je tou podmienkou záchrany. A viera v Pána Ježiša Krista znamená: nasledovať Ho (Mk 8,34; J 12,26), t.j. snažiť sa Mu byť vo všetkom podobným (1J 2,6), a svoj vzťah k Nemu dokazovať plnením Jeho príkazov (J 14,21; 1J 2,3-4).

Vytrhnutie ktorejkoľvek časti, a hlásanie takého neúplného „evanjelia“, je klamaním, zavádzaním, ktoré môže spôsobiť strašné tragédie: môže človeka priviesť do nešťastia v tomto živote, ale môže byť príčinou aj jeho večného zatratenia.

Teda povinnosťou kresťana je hlásať evanjelium, svedčiť o svojom Pánovi, nezapierať Ho, zachovať Mu vernosť za všetkých okolností, byť Jeho oddaným nasledovníkom, čo znamená nielen rečami Ho vyznávať, ale aj poslúchať Ho, žiť tak, ako to On žiada. Ak niekto rečami, činmi, postojmi zapiera Krista, musí vedieť, čo ho čaká – Pán Ježiš hovorí, že **aj On ho zaprie pred svojím Otcom (Mt 10,33)**. **A nepriznanie sa Spasiteľa k hriešnikovi, to znamená zatratenie – rozsudok smrti, proti ktorému niet odvolania. Sme si všetci vždy dostatočne vedomí závažnosti svojho konania, zmýšľania i hovorenia, svojich postojov?** Nezabúdajme, že ide o postoje nielen v oblasti „náboženskej“ (o otázky nášho vyznania a bohoslužby), ale o **naše postoje vždy a všade**, vo všetkých oblastiach nášho života: v súkromí i spoločnosti, v rodine i v zamestnaní, v práci i pri zábave, ale napr. aj v našom vzťahu k „novým“ (cudzím, aniteistickým a antikristovským) učeniám a umeniu...

Obsah

Úvodné poznámky (o čom je táto kniha)	3
Prológ	7
Svetlo a tma	7
Zdravie a choroba (život a smrť)	8
Novovek – „vek humanizmu a racionalizmu“	17
I. časť (14. – 15. – 16. storočie). Talianske quattrocento (a cinquecento)	28
Všeobecná situácia v Európe pred renesanciou	28
Filozoficko–estetické názory	31
Situácia v spoločnosti (politika, ekonomika, etika) v období renesancie	32
Quattrocento je talianska renesancia	37
Významné osobnosti (umelci a vedci) talianskej renesancie	39
II. časť (16. a 17. storočie). Holandsko–flámska explózia	50
Filozoficko–estetické názory v dobe humanizmu	50
Situácia v Nizozemsku „na prelome vekov“ (staroveku a novoveku)	52
Juh Nizozemska – Flámsko (časť bývalého Španielskeho Nizozemska, dnešného Belgicka)	55
Flámski maliari 17. storočia	56
Sever Nizozemska (Spojené severné provincie, dnešné Holandsko)	59
Holandskí maliari 17. storočia	61
Koniec „hrdinského obdobia“ a „odkvitnutie umenia“ Holandska	64
III. časť (18. – 19. storočie). Francúzske zmätky	65
Situácia v západnej Európe v 18. – 19. storočí	65
Niektoré filozoficko–estetické názory v 18. a 19. storočí	68
Niektorí významní maliari 18. a 19. storočia (od rokoka po postimpresionizmus)	79
Impresionizmus – začiatok konca	87
Dodatok k časti III.: Letný pohľad na maliarstvo 19. storočia v niektorých oblastiach strednej a východnej Európy	88
IV. časť (20. storočie). Nemecké riešenie	93
Situácia v Európe v prvej polovici 20. storočia	94
Svetové vojny 20. storočia – konečné „dorazenie“ humanistického optimizmu	97
Niektoré filozoficko–estetické názory v 20. storočí	99
„Moderní“ maliari prvej polovice 20. storočia	107
Fauvizmus	111
Nemecký expresionizmus	111
Kubizmus	113
Futurizmus	115
Dadaizmus	115
Surrealizmus	116
Ďalšie smery: konštruktivizmus (neoplasticizmus), abstraktný expresionizmus, „action painting“, „pop-art“, „op-art“, „psychedelické umenie“	118
Dodatok k časti IV: Hlavní predstavitelia slovenskej a českej maliarskej „modernity“	122
V. časť (21. – ? storočie). Ako ďalej?	125
Odhad blízkej budúcnosti na základe extrapolácie (podľa trendu vývoja našej civilizácie)	127
Jan Amos Komenský: o všeháprave	129
John Ruskin: o železných nástrojoch	132
Lev Nikolajevič Tolstoj: o zjednocujúcom kresťanskom umení a vede	135
Epilóg	144
Znamená konca tohto („starého“) veku a „druhý Advent“	144
Aké sú „znamená konca“?	147
Literatúra	161

Obrazová príloha	strana prílohy:
Obrazová príloha k časti I. (5 strán)	I.
Obr. príloha k časti II. (5 strán)	VI.
Obr. príloha k časti III. (15 strán) k dodatku časti III.	XI. XVIII.
Obr. príloha k časti IV. (11 strán) k dodatku časti IV.	XXVI. XXXII.

KULTÚRA ZÁPADU v agónii

autor / nakladateľ: Dr. M. B. Benjan / BEEM Sliach

Prvé vydanie, 2005:

Vydal a vytlačil: Bratia Sabovci, s.r.o. Zvolen

I S B N 80-89029-95-7

Druhé vydanie, 2016, A5, 208 str. (z toho 36 str. obrazovej prílohy)

V elektronickej forme vydal MB.KB, Sliach